

‘Laten we namens de bij onze handen en vleugels ineenslaan’

Natuurrechten reportage | De helft van de ruim 300 bijensoorten in Nederland wordt in zijn voortbestaan bedreigd. Hoog tijd voor meer politieke aandacht, vinden milieuactivisten. Welkom bij de training ‘inspreken namens de bij’.

Hermen van de Waal (staand) verzorgt de training ‘inspreken namens de bij’. FOTO JORIS VAN GENNIP

Lukas van der Storm
redactie duurzaamheid&economie

“Ik wil jullie vragen om je ogen even te sluiten”, zegt fotograaf en filmmaker Hermen van de Waal tegen zijn cursisten. “Beeld je dan in dat je in je slaapkamer bent, maar dan als een bij. Je raam staat open en je vliegt naar buiten. Wat zie je dan? Waar zijn de plekken waar je voedsel vindt, waar je je veilig voelt?”

Tien paar ogen gaan dicht: ook die van Bonnie Chopard uit Leimuideren. Ze denkt aan de woonark waar ze woont en aan het broekbos om de hoek, waar veel bloemen en bomen bloeien, waar het ’s zomers altijd zoemt en behalve bijen ook ijsvogels vliegt. Maar vliegt ze in gedachten verder, dan komt ze in de Haarlemmermeer. Dat is één woestijn, vertelt ze, met veel landbouwgrond en bedrijven, met veel open vlaktes en weinig verschillende soorten bomen en bloemen. Wat heeft een bij daar te zoeken?

Chopard doet mee met de allereerste training ‘inspreken namens de bij’, georganiseerd door Bee Foundation en Rechten voor de Natuur. Die cursusdag is niet uit luxe geboren: het gaat al decennia slecht met de bij in Nederland. Van de meer dan 300 soorten zijn er enkele tientallen verdwenen. Bijna de helft van de resterende soorten wordt in meer of mindere mate bedreigd.

Al die bijen zijn gespecialiseerd in hun eigen plantensoorten. “Sommi-

ge bloemen blijven nu gewoon leeg staan”, constateert oprichter Sonne Copijn van Bee Foundation. “Ze worden niet meer bestoven.”

Bee Foundation en Rechten voor de Natuur vonden elkaar bij de *Trouw* Duurzame 100 van 2024. Rechten voor de Natuur mocht toen als winnaar het podium op: de stichting wil dat de natuur een volwaardige stem krijgt in de besluitvorming. Bijvoorbeeld door een rivier als de IJssel of een gebied als de Waddenzee tot rechtspersoon te benoemen. En door een voogd aan te wijzen die de belangen van die natuur actief vertegenwoordigt.

Zo’n constructie komt wereldwijd op steeds meer plekken van de grond. Copijn ging na de D100-uit-

Bijen zijn overal, dus er valt veel te winnen als gemeenten de belangen van de bij gaan meewegen

reiking in gesprek of het ook voor de bij zou kunnen. Nee, was de eerste reflex. Doorgaans gaat het bij rechten voor de natuur om een specifieke plek of gebied. “Bijen zijn overal: dat maakt het lastig.”

Maar juist omdat ze overal zijn, heeft ook bijna elke menselijke actie

gevolgen voor de bij. De wegbermen en slootkanten maaien, verwilderde hoekjes opknappen, een huis bouwen. Het zijn bij uitstek zaken waar gemeenten over gaan. En dus is er veel te winnen als gemeenten bijbelangen serieus gaan meewegen bij hun beslissingen. Maar dan moet er

‘Door het verhaal te vertellen vanuit de hommelm of de bij, grijp je de aandacht van politici’

wel iemand voor ze opstaan: de twee stichtingen willen lokale bijenliefhebbers met deze training laten zien hoe dat kan.

Het begin van dit verhaal – ogen dicht en vliegen als een bij – mag dan wat zweverig klinken, de rest van de training is dat bepaald niet. Een beetje inlevingsvermogen in de noden van de bij is natuurlijk gewenst. Maar de angel zit juist in de harde regels van de mensenmaatschappij. “In Nederland zijn veel mensen die binding met de natuur verloren”, constateert Irene Spronk van Rechten voor de Natuur. “Dat vraagt om een ander soort gesprek.”

Medecursusleider Hermen van de Waal sprak intussen al twee keer in. Zowel voor de gemeenteraad van

Amsterdam als voor Provinciale Staten in Noord-Holland verplaatste hij zich in een hommelm. Die stijfiguur helpt, denkt hij. “Politici zijn ondertussen ook bezig met hun telefoon. Door het verhaal vanuit die hommelm te vertellen, grijp je de aandacht.”

Maar als hommelm kun je de cynici ook een harde juridische werkelijkheid voorhouden. “Bestuivers gaan nu hard achteruit. In de Europese natuurherstelwet staat dat die trend na 2030 moet keren.”

Dat is niet vrijblijvend: dat landen zich van dat soort verordeningen écht iets moeten aantrekken, blijkt al uit alle beperkingen waar Nederland mee kampt door het overschot aan stikstof en de matige waterkwaliteit. “De reactie van politici is vaak: we doen al veel. Maar het is niet genoeg: je kunt bijvoorbeeld vragen om de rechten van bijen te erkennen. En wijzen op de mogelijkheid een voogd voor de bij aan te stellen.”

Dat wil ook Bonnie Chopard gaan doen als gemeenteraad van Kaag en Braassem weer vergadert. “In de laatste 10.000 jaar van het holoceen hebben wij bijen een stabiel en aangenaam klimaat bewerkstelligd”, zou ze dan willen zeggen. “Nu zijn we op de achtergrond geraakt, omdat wij geen mensenstem hebben.”

En dus vraagt ze: “Zullen we onze samenwerking weer oppakken? En een spreker voor de bijen aanstellen, zodat we jullie beter kunnen helpen? Laten we onze handen en vleugels ineenslaan.”